

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Tworzenie sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego”

(2009/C 27/29)

Pismem z dnia 15 lipca 2007 r. Benita Ferrero-Waldner, komisarz europejska ds. stosunków zewnętrznych i europejskiej polityki sąsiedztwa, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o sporządzenie opinii rozpoznawczej w sprawie:

„Tworzenie sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego”.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 12 czerwca 2008 r. Sprawozdawcą był Mihai MANOLIU, współsprawozdawcą był Weselin MITOW.

Na 446. sesji plenarnej w dniach 9 i 10 lipca 2008 r. (posiedzenie z 9 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 143 do 1 — 4 osoby wstrzymały się od głosu — przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Synergia czarnomorska ma na celu zwrócenie uwagi politycznej na region i wykorzystanie nowych możliwości wynikających z przystąpienia Rumunii i Bułgarii do Unii Europejskiej. Synergia czarnomorska koncentruje uwagę Unii Europejskiej na pięciu obszarach, a mianowicie na dobrym sprawowaniu rządów, transporcie, energii, ochronie środowiska i walce z przestępczością transgraniczną.

1.2 Synergia czarnomorska powinna także przyczynić się do promowania europejskiego modelu społecznego i zasady dialogu społecznego i obywatelskiego oraz do zmniejszania ubóstwa w regionie Morza Czarnego we współpracy z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi.

1.3 EKES wzywa rządy państw regionu Morza Czarnego oraz organizacje regionalne i międzynarodowe do zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w regionalny dialog i współpracę, by uzyskać świeże spojrzenie na istotne tematy, takie jak wzmacnianie stabilności politycznej, demokracji, państwa prawa, praw człowieka i podstawowych swobód; wspieranie reform gospodarczych, rozwoju i wymiany handlowej; współpraca w zakresie transportu, energetyki i ochrony środowiska oraz kontakty międzyludzkie.

1.4 EKES jest zdania, że w regionie Morza Czarnego występują znaczące możliwości i wyzwania wymagające skoordynowanych działań na szczeblu regionalnym z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza w kluczowych obszarach, takich jak energetyka, transport, ochrona środowiska, przepływ osób i bezpieczeństwo.

1.5 EKES przyjmuje z zadowoleniem różnorodne inicjatywy prywatne i publiczne, które zostały podjęte w celu wspierania czynnego udziału społeczeństwa obywatelskiego i organizacji społecznych w kształtowaniu przyszłości regionu. W szczególności EKES popiera włączenie obecnych sieci współpracy społeczeństwa obywatelskiego i organizacji społecznych do Forum Czarnomorskiego na rzecz Partnerstwa i Dialogu oraz do Organizacji Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego.

1.6 EKES wspiera ustanawianie i wzmacnianie roli krajowych rad społeczno-gospodarczych i komisji trójstronnych we wszystkich państwach regionu Morza Czarnego oraz rozwój współpracy regionalnej między trójstronnymi strukturami w regionie. W państwach, w których nie ma krajowej rady społeczno-gospodarczej, partnerów społecznych powinno się zachęcać do zaangażowania się w procesy konsultacji i tworzenia krajowych rad społeczno-gospodarczych.

1.7 EKES zachęca do przeprowadzenia kompleksowych badań na temat sytuacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w krajach regionu Morza Czarnego.

1.8 Komitet oraz MOP zorganizują w listopadzie 2008 r. wspólną konferencję na temat „Rola organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach regionu Morza Czarnego: tworzenie sieci regionalnych i wspieranie dialogu społecznego”. W konferencji, zorganizowanej w ramach monitorowania dalszych losów opinii rozpoznawczej, udział wezmą zainteresowane strony z regionu.

2. Wprowadzenie

2.1 Komitet przychylnie odnosi się do wniosku komisarz ds. stosunków zewnętrznych i europejskiej polityki sąsiedztwa Benity Ferrero-Waldner w sprawie sporządzenia opinii rozpoznawczej w sprawie „synergii czarnomorskiej”. Komisja jest w szczególności zainteresowana oceną tego, jak zwiększyć zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie komunikatu Komisji Europejskiej dla Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie: „Synergia czarnomorska — Nowa inicjatywa współpracy regionalnej” — COM(2007) 160 wersja ostateczna.

2.2 EKES z zadowoleniem przyjmuje pierwsze wspólne posiedzenie ministrów spraw zagranicznych 27 państw członkowskich Unii Europejskiej i ich odpowiedników z państw regionu Morza Czarnego, które odbyło się 14 lutego 2008 r. w Kijowie. Udział EKES-u w tym posiedzeniu w roli obserwatora stanowi ważny element wdrażania strategii współpracy regionalnej w basenie Morza Czarnego.

2.3 Zintegrowany rozwój w regionie Morza Czarnego

2.3.1 Region Morza Czarnego⁽¹⁾ jest obszarem geograficznym bogatym w zasoby naturalne i strategicznie położonym w miejscu, w którym spotykają się Europa, Azja Środkowa i Bliski Wschód. Dobrobyt, stabilność i bezpieczeństwo sąsiadów Unii Europejskiej z regionu Morza Czarnego⁽²⁾ są dziś bardziej niż kiedykolwiek przedmiotem bezpośredniego zainteresowania ze strony UE i mają dla niej znaczenie strategiczne. Region Morza Czarnego jest rynkiem o ogromnym potencjale rozwoju, obejmującym prawie 200 milionów mieszkańców, ważnym węzłem energetycznym i komunikacyjnym, skupiskiem wielu kultur, a także obszarem nierozwiązanych konfliktów.

2.3.2 W tym kontekście podstawowe znaczenie ma polityka Unii Europejskiej w trzech obszarach, a mianowicie proces przedakcesyjny w przypadku Turcji, europejska polityka sąsiedztwa w odniesieniu do pięciu wschodnich partnerów tej polityki (Ukraina, Republika Mołdowy, Gruzja, Armenia i Azerbejdżan), który także zaangażowani są we współpracę w ramach Organizacji Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego, oraz strategiczne partnerstwo z Federacją Rosyjską, oparte na czterech wspólnych obszarach.

2.3.3 EKES popiera wkład Komisji Europejskiej w szereg inicjatyw sektorowych o znaczeniu regionalnym w dziedzinach takich jak prawa człowieka i swobody jednostki, zasada państwa prawa, współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa, wymiana handlowa i integracja gospodarcza oraz dostosowanie ustawodawstwa, transport, polityka morska, energetyka, ochrona środowiska, społeczeństwo informacyjne, zatrudnienie, polityka społeczna i zapewnianie równych szans oraz kapitał ludzki, edukacja i zdrowie publiczne.

2.3.4 EKES jest zdania, że w regionie Morza Czarnego występują znaczące możliwości i wyzwania wymagające skoordynowanych działań na szczeblu regionalnym, zwłaszcza w kluczowych sektorach takich jak energetyka, transport, ochrona środowiska, przepływ osób i bezpieczeństwo.

2.3.5 EKES jest zdania, że różnice w wielkości organizacji regionalnych i skali inicjatyw współpracy w regionie Morza Czarnego oraz w ich podejściu i strategiach odzwierciedlają formę jaką może przybrać współpraca w tym regionie na rzecz rozwijania synergii i zarządzania nią. W załączniku przedstawiono krótki opis istniejących organizacji regionalnych, inicjatyw współpracy, programów oraz ośrodków analiz politycznych.

2.4 Cele UE w regionie Morza Czarnego

2.4.1 W okresie ostatnich 15 lat Unia Europejska podjęła szereg znaczących działań dotyczących regionu Morza Czarnego w celu pobudzenia wysiłków na rzecz budowania demokracji, wsparcia reform gospodarczych i rozwoju społecznego, ochrony stabilności i utrzymania współpracy regionalnej.

2.4.2 EKES proponuje, aby głębsze zaangażowanie Unii Europejskiej stanowiło uzupełnienie wysiłków dwustronnych, ożywiło współpracę regionalną, zapewniło większą spójność i kierownictwo polityczne oraz skoncentrowało uwagę polityczną na szczeblu regionalnym w sposób sprzyjający budo-

waniu pożądanej strefy stabilności, dobrobytu i współpracy, z korzyścią dla wszystkich przyszłych sąsiadów Unii Europejskiej.

2.4.3 EKES uważa, że regionalne podejście w odniesieniu do regionu Morza Czarnego powinno być ukierunkowane i nie powinno stanowić alternatywy wobec członkostwa w Unii Europejskiej, ani wyznaczać ostatecznych granic UE.

3. Charakterystyka organizacji społeczeństwa obywatelskiego regionu Morza Czarnego

3.1 Istnieją znaczne różnice pomiędzy kontekstami historycznymi, politycznymi i społeczno-ekonomicznymi dziesięciu państw regionu Morza Czarnego, a co za tym idzie także pomiędzy warunkami dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W okresie istnienia Związku Radzieckiego rola „podmiotów społecznych” czy „współpracy zawodowej” była ograniczana przez partię rządzącą do prostego mechanizmu „pasa transmisyjnego”. Dotyczy to wszystkich państw regionu Morza Czarnego, z wyjątkiem Turcji i Grecji. Od wczesnych lat 90. ubiegłego wieku wszystkie państwa Europy Środkowej i Wschodniej zaangażowały się w gwałtowną transformację polityczną i gospodarczą, wywierając istotny wpływ także na sytuację społeczeństwa obywatelskiego.

3.2 EKES opowiada się za wspieraniem wzmocnionej współpracy pomiędzy UE i państwami regionu Morza Czarnego, opartej na takim samym postrzeganiu wspólnych wartości, podstawowych swobodach, zaangażowaniu w budowę społeczeństwa otwartego i dialogu prowadzonym zgodnie z zasadą niezależności partnerów społeczeństwa obywatelskiego.

3.3 EKES jest zdania, że podstawowymi powodami powolnego rozwoju organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego są: słabość systemu sądownictwa i jego zależność od rządów; w większości przypadków system sądownictwa dba o interes władz, nie bacząc na interes obywateli; brak zrównoważonego podziału władzy i obowiązków pomiędzy organami szczebla centralnego i lokalnego, zwiększenie uprawnień rządów w zakresie prawa karnego i skarbowego, wywieranie wpływu na urzędników poprzez korupcję, w tym poprzez łapownictwo, zredukowanie praw i swobód obywatela do fikcyjnych pojęć, ograniczenie dostępu publicznego do informacji, prowadzenie przez rządy pozorowanego dialogu z wybranymi przedstawicielami tak zwanego społeczeństwa obywatelskiego, brak warunków prawnych i ekonomicznych niezbędnych do wspierania rzeczywistych, niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, finansowa zależność organizacji społeczeństwa obywatelskiego od podmiotów międzynarodowych i korporacyjnych oraz niski poziom rozwoju kultury demokracji.

3.4 Istnieje potrzeba przeprowadzenia kompleksowego i porównawczego badania na temat sytuacji organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego. Badanie to powinno obejmować analizę wyzwań na tle obecnej sytuacji w regionie i koncentrować się na możliwościach, jakie mają obecnie organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym na roli regionalnej sieci takich organizacji, jak również analizę inicjatyw na rzecz zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, które pojawiają się na szczeblu regionalnym i europejskim. Analiza powinna również obejmować wolność zrzeszania się, rejestrację, przepisy i procedury podatkowe, wolność słowa oraz tryb trójstronnych konsultacji.

(1) Region Morza Czarnego obejmuje Grecję, Bułgarię, Rumunię i Republikę Mołdowy na zachodzie, Ukrainę i Rosję na północy, Gruzję, Armenię i Azerbejdżan na wschodzie i Turcję na południu. Choć Armenia, Azerbejdżan, Republika Mołdowy i Grecja nie są państwami leżącymi nad Morzem Czarnym, ich historia, bliskość geograficzna i ścisłe powiązania powodują, że w istocie są podmiotami regionalnymi.

(2) Przystąpienie do Unii Europejskiej Bułgarii i Rumunii spowodowało, że Morze Czarne stało się morzem europejskim.

4. Sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego

4.1 EKES zwraca uwagę na to, że decyzja o sposobie organizowania się przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i organizacji społecznych na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym należy do nich samych.

4.2 EKES popiera stanowisko Komisji Europejskiej, aby nie tworzyć nowej struktury regionalnej dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Wspiera ponadto rozwój wymiaru związanego ze społeczeństwem obywatelskim w ramach istniejących sieci oraz udział organizacji społeczeństwa obywatelskiego w sieciach regionalnych i transnarodowych.

4.3 EKES zaleca, by sieci tworzone przez społeczeństwo obywatelskie i organizacje społeczne na szczeblu regionalnym rozwijały bliższe więzi z Organizacją Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego, która jest regionalną platformą współpracy gospodarczej i najbardziej rozwiniętą organizacją międzyrządową w regionie. EKES jest zdania, że korzystne byłoby uwzględnienie rzeczywistego partnerstwa z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego jako podstawowego wymiaru kierunków i działań politycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego.

4.4 EKES jest zdania, że Forum Czarnomorskie mogłoby stać się platformą do prowadzenia otwartego dialogu między rządami a zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim w oparciu o posiadane doświadczenie w pomaganiu organizacjom pozarządowym z regionu w nawiązywaniu współpracy i w ułatwianiu kontaktów pomiędzy nimi a stroną rządową. Forum to zostało utworzone w 2006 r. przez kilku szefów państw regionu Morza Czarnego. Nie zamierza ono tworzyć stałej struktury ani powielać działań podejmowanych w ramach już funkcjonujących mechanizmów współpracy regionalnej.

4.5 Komitet proponuje, by następujące obszary wchodziły w zakres priorytetowej współpracy prowadzonej w ramach sieci społeczeństwa obywatelskiego: określanie wspólnych interesów, formułowanie średnio i długookresowych strategii mających na celu budowanie zdolności społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie większej synergii między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w celu tworzenia warunków wstępnych dla sukcesu projektów współpracy regionalnej, ocena istniejących instrumentów, ocena zdolności krajowych i regionalnych, identyfikowanie niezbędnych wymogów oraz przygotowywanie się do sprostania przyszłym wyzwaniom.

4.6 Istniejące sieci skupiające przedstawicieli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i organizacji społecznych powinny być otwarte na udział każdej zainteresowanej organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Morza Czarnego.

5. Rady społeczno-gospodarcze państw regionu Morza Czarnego

5.1 EKES współpracuje obecnie z trzema radami społeczno-gospodarczymi (RSG) i dwoma podobnymi organizacjami regionu Morza Czarnego (ich szczegółowy opis znajduje się w załączniku II). Działają one także w ramach Międzynarodowego Stowarzyszenia Rad Społeczno-Gospodarczych (AICESIS). Są to:

— Bułgaria — Rada Społeczno-Gospodarcza;

— Grecja — Komitet Ekonomiczno-Społeczny;

— Rumunia — Rada Społeczno-Gospodarcza — RSG;

— Rosja — Izba Społeczna;

— Ukraina — Trójstronna Krajowa Rada Społeczno-Gospodarcza.

5.2 EKES podpisał Protokół Ustaleń z Izłą Społeczną Federacji Rosyjskiej. Planuje także nawiązanie ściślejszej współpracy z Trójstronną Krajową Radą Społeczno-Gospodarczą Ukrainy. W Rosji także istnieje trójstronna komisja, z którą EKES powinien być w stanie nawiązać dialog.

5.3 EKES współpracuje z Turcją w ramach Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego. EKES popiera reformę obecnego tureckiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego zmierzającą do nadania mu wyraźnie określonej podmiotowości instytucjonalnej, by mógł on uczestniczyć w międzynarodowych sieciach rad społeczno-gospodarczych.

5.4 W Republice Mołdowy istnieje trójstronna Komisja Krajowa ds. Konsultacji i Rokowań Zbiorowych utworzona na mocy ustawy o rokowaniach zbiorowych. Komisji przewodniczy pierwszy wicepremier, a wsparcie organizacyjne zapewniane jest przez Ministerstwo Gospodarki i Handlu, które zajmuje się również kwestiami związanymi ze światem pracy. Również w Gruzji tworzona jest obecnie Rada Społeczno-Gospodarczej, ale EKES nie nawiązał jeszcze stosunków z żadną z tych organizacji.

5.5 W państwach, w których nie ma krajowej rady społeczno-gospodarczej, partnerów społecznych należy zachęcać do zaangażowania się w procesy konsultacji i tworzenia krajowych rad społeczno-gospodarczych.

5.6 Należy wspierać wzmacnianie współpracy na szczeblu regionalnym oraz współpracy na szczeblu międzynarodowym pomiędzy EKES-em a radami społeczno-gospodarczymi państw regionu Morza Czarnego. W perspektywie długoterminowej Komitet powinien przyczynić się do tworzenia sieci między już istniejącymi a powstającymi radami społeczno-gospodarczymi oraz innymi trójstronnymi strukturami w regionie.

6. Udział społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym

6.1 Rozwój społeczeństwa obywatelskiego umożliwia spojrzenie ze świeżej perspektywy na kwestie o podstawowym znaczeniu. EKES wzywa zatem rządy państw regionu Morza Czarnego oraz organizacje regionalne i międzynarodowe do zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w bardziej efektywny udział w dialogu regionalnym. EKES jest zdania, że jeśli chodzi o dialog i współpracę, uwagę należy zwrócić przede wszystkim na następujące cztery obszary:

— wzmacnianie stabilności politycznej, demokracji, państwa prawa, praw człowieka i podstawowych wolności;

— wspieranie reform gospodarczych, rozwoju i wymiany handlowej;

— współpraca w zakresie transportu, energetyki i ochrony środowiska;

— kontakty międzyludzkie.

6.2 Wzmacnianie stabilności politycznej, demokracji, państwa prawa, praw człowieka i podstawowych wolności

6.2.1 Poprzez swoje podejście EKES zachęca Komisję Europejską do wykorzystania w pełni synergii czarnomorskiej oraz europejskiego instrumentu na rzecz demokracji i praw człowieka do celów wspierania współpracy transgranicznej i regionalnej pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego; EKES podkreśla znaczenie dialogu międzykulturowego mającego na celu rozstrzygnięcie sporów, stworzenie obszaru trwałej demokracji, państwa prawa i dobrego sprawowania rządów na szczeblu lokalnym i regionalnym.

6.2.2 Przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności, w tym poszanowanie niezależności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz wolności prasy powinny być fundamentem polityki zewnętrznej Unii Europejskiej, jej stosunków dwustronnych oraz podejścia regionalnego.

6.2.3 Synergia czarnomorska powinna także przyczynić się do promowania europejskiego modelu społecznego oraz zasady dialogu społecznego i obywatelskiego oraz do zmniejszenia ubóstwa w regionie Morza Czarnego we współpracy z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi, zwłaszcza z Bankiem Światowym i Międzynarodową Organizacją Pracy.

6.3 Wspieranie reform gospodarczych, rozwoju i wymiany handlowej

6.3.1 W ostatniej dekadzie w regionie Morza Czarnego przeprowadzane są znaczące reformy polityczne, instytucjonalne, makroekonomiczne i regulacyjne. Istnieją znaczne różnice pomiędzy gospodarkami poszczególnych państw regionu pod względem dostępności czynników produkcji i zasobów naturalnych oraz zdolności produkcyjnej i wielkości rynku. Państwa tego regionu różnią się jeśli chodzi o poziom rozwoju, etap wdrażania reform, stopień gospodarczej i społecznej równowagi oraz zdolność zaspakajania podstawowych potrzeb swych obywateli. Ponadto kraje w tym regionie muszą radzić sobie z gospodarką nieformalną, korupcją, migracją i ubóstwem.

6.3.2 Kraje regionu Morza Czarnego charakteryzują się dużą dynamiką sektora prywatnego. Jest to podstawowy czynnik warunkujący konkurencyjność gospodarki i potencjał jej wzrostu w dłuższym okresie. Należy promować środki wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw w celu przyczyniania się do zwiększania równowagi gospodarczej i społecznej.

6.3.3 EKES jest zdania, że zapewnienie stabilności gospodarczej regionu Morza Czarnego w dłuższym okresie jest bezpośrednio związane ze stanem środowiska naturalnego, rosnącym wpływem negatywnych uwarunkowań zewnętrznych, przestrzeganiem zasad odpowiedzialności społecznej i wspólnych norm społecznych oraz zwiększającym się poczuciem odpowiedzialności za środowisko naturalne. EKES podkreśla, że w zwalczaniu ubóstwa i nierówności istotne znaczenie ma wzmacnianie oferty socjalnej, edukacyjnej i kulturalnej dostępnej wszystkim obywatelom.

6.3.4 EKES podkreśla konieczność poprawy warunków inwestycyjnych, wspierania reform gospodarki rynkowej i zachę-

ciania do podejmowania środków liberalizacyjnych oraz popiera, zgodnie z zasadami Światowej Organizacji Handlu, stworzenie w regionie Morza Czarnego obszaru wolnego handlu. Wdrażanie innowacji technologicznych mogłoby otworzyć nowe dziedziny międzynarodowej współpracy oraz pole do inwestycji zewnętrznych i rozwoju usług.

6.4 Współpraca w zakresie transportu, energetyki i ochrony środowiska

6.4.1 EKES jest zdania, że region Morza Czarnego jest geopolitycznie i strategicznie ważnym obszarem, ponieważ jest regionem produkcji i przesyłu o istotnym znaczeniu dla dywersyfikacji dostaw energii dla Unii Europejskiej. EKES opowiada się za promowaniem zróżnicowania dostaw — wzmacniając jeszcze bardziej poparcie dla określenia i stworzenia nowych, opłacalnych i bezpiecznych korytarzy infrastrukturalnych i transportowych, dostawców i tras.

6.4.2 Rosnące ceny ropy naftowej i gazu ziemnego, coraz większa zależność UE od kilku dostawców zewnętrznych oraz globalne ocieplenie wywołują również zaniepokojenie w krajach regionu Morza Czarnego. Unia Europejska zainicjowała debatę dotyczącą konieczności zapewnienia w ramach europejskiej polityki energetycznej zrównoważonego rozwoju, konkurencyjności i bezpieczeństwa dostaw⁽³⁾. Komitet jest świadom tego, że wzrost cen energii może mieć istotny wpływ na gospodarczą i społeczną równowagę państw regionu Morza Czarnego.

6.4.3 Nowe trasy dostaw, takie jak transkaukaski/transczarnomorski korytarz energetyczny⁽⁴⁾ i rurociąg Nabucco⁽⁵⁾ o planowanej długości 3 400 kilometrów i docelowej przepustowości 31 miliardów metrów sześciennych gazu ziemnego rocznie, a także projekty realizowane w ramach programów INOGATE i TRACECA powinny stanowić dostateczne podstawy do stworzenia konkurencyjnego rynku energii. Rosja zainicjowała utworzenie South Stream, rurociągu biegnącego z Rosji pod dnem Morza Czarnego przez Bałkany i Europę Środkową, oraz rurociągu Nord Stream pod dnem Bałtyku.

6.4.4 EKES podkreśla, że skuteczne wdrażanie polityki zagranicznej dotyczącej ewentualnych nowych korytarzy energetycznych dostarczających ropę naftową i gaz ziemny z regionów Morza Czarnego i Morza Kaspijskiego powinno opierać się na wspieraniu Azerbejdżanu w dążeniu do osiągnięcia rzeczywistej niezależności jako dostawcy energii, pomagając Azerbejdżanowi w rozwijaniu krajowego przemysłu ropy naftowej i gazu ziemnego, a także na wspieraniu Gruzji, Republiki Mołdowy, Rumunii i Ukrainy jako podstawowych elementów zapewnienia nowych korytarzy przesyłu energii do Europy. Należy również uwzględnić Rosję jako zainteresowany podmiot w tym procesie. EKES proponuje udzielenie pełnego wsparcia przedsiębiorstwom europejskim zaangażowanym w Europie Wschodniej i Azji Środkowej w realizację projektów dotyczących wydobywania/przesyłu ropy naftowej i gazu ziemnego oraz budowy rurociągów. Celem Unii Europejskiej powinno być także wzmocnienie roli Turcji jako czynnika stabilizującego w regionie.

⁽³⁾ Na posiedzeniu Rady Europejskiej w dniach 8–9 marca 2007 r. udzielono poparcia dla polityki energetycznej dla Europy. Następnie opracowano dwuletni plan działania (na lata 2007–2009).

⁽⁴⁾ Program ten obejmuje projekty już zrealizowane, takie jak budowa rurociągu Baku — Tbilisi — Ceyhan oraz projekty infrastruktury energetycznej, które są obecnie rozważane lub opracowywane, takie jak rurociąg Odessa — Brody czy przedłużenie do Płocka oraz rurociągi do przesyłu ropy naftowej Konstanca — Omisalj — Triest, Burgas — Vlore i Burgas — Aleksandrupolis.

⁽⁵⁾ Realizacja projektu jest ciągle opóźniana ze względu na problemy logistyczne, dyskusje dotyczące finansowania i brak woli politycznej.

6.4.5 EKES jest zdania, że opracowywanie strategii w zakresie oszczędzania energii w regionie Morza Czarnego powinno być kluczowym priorytetem unijnych programów współpracy i pomocy technicznej. Programy powiązane z kwestią energetyki powinny przyczynić się do oszczędzania energii, obniżania kosztów i zmniejszania zanieczyszczenia.

6.5 Kontakty międzyludzkie

6.5.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje program współpracy transgranicznej w basenie Morza Czarnego, który ma zostać wkrótce uruchomiony w ramach instrumentu finansowego europejskiej polityki sąsiedztwa na lata 2007-2013, oraz podkreśla znaczenie wspierania bezpośrednich kontaktów międzyludzkich, w szczególności pomiędzy młodymi obywatelami państw regionu Morza Czarnego.

6.5.2 EKES opowiada się za dalszym wzmocnieniem współpracy mającej na celu rozwijanie wzajemnej świadomości i

zachęcanie do nawiązywania i utrzymywania kontaktów gospodarczych, społecznych i kulturalnych, a także za wspieraniem rozwoju kontaktów międzyludzkich jako metody gwarantowania trwałego wzrostu, dobrobytu, stabilności i bezpieczeństwa w regionie Morza Czarnego.

6.5.3 EKES podkreśla konieczność skutecznej realizacji umów w sprawie ułatwień wizowych i umów o readmisji, która ułatwiłaby wymianę edukacyjną i wymianę młodzieży, kontakty pomiędzy przedsiębiorcami, mobilność naukowców jako element rozwijającej się współpracy badawczej, oraz kontakty pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi, organizacjami pozarządowymi i grupami kulturowymi.

6.5.4 Rozwijanie kontaktów międzyludzkich może przyczynić się do rozwijania współpracy w dziedzinie edukacji, szkoleń i badań, podkreślając znaczenie wzmocnienia dialogu międzykulturowego poprzez dostępne programy Unii Europejskiej⁽⁶⁾. Przedsiębiorcy utrzymujący kontakty oraz organizacje pracodawców zaangażowane we współpracę powinni być aktywnie wspierani w ustanawianiu bliższych kontaktów oraz w dzieleniu się doświadczeniami i standardami działania.

Bruksela, 9 lipca 2008 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Tempus, Erasmus Mundus, siódmy ramowy program badań i program współpracy transgranicznej w regionie Morza Czarnego.

ZAŁĄCZNIK I

Przegląd Współpracy regionalnej w regionie Morza Czarnego

1. Organizacje podzielone są na cztery kategorie, odzwierciedlające członkostwo i cele współpracy regionalnej.
  - 1.1 Pierwsza kategoria — organizacje zinstytucjonalizowane o wyraźnie określonej strukturze.
    - **Organizacja Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego** — **BSEC** (Albania, Armenia, Azerbejdżan, Bułgaria, Gruzja, Grecja, Republika Mołdowy, Rumunia, Rosja, Serbia, Turcja, Ukraina; 13 obserwatorów, w tym Unia Europejska i Stany Zjednoczone); realizuje wielostronne inicjatywy polityczne i gospodarcze mające na celu ułatwianie interakcji pomiędzy państwami-członkami.
    - **Komisja Morza Czarnego** — **BS Commission** (Bułgaria, Gruzja, Rumunia, Rosja, Turcja i Ukraina); jej cele obejmują ochronę Morza Czarnego przed zanieczyszczeniem oraz wykonywanie postanowień konwencji z Bukaresztu i strategicznego planu działania na rzecz Morza Czarnego.
    - **Organizacja na rzecz Demokracji i Rozwoju Gospodarczego** — **GUAM** (Azerbejdżan, Gruzja, Republika Mołdowy i Ukraina); jej celem jest stworzenie euroazjatyckiego transkaukaskiego korytarza transportowego oraz wspólnej przestrzeni integracji i bezpieczeństwa w regionie GUAM.
    - **Grupa zadaniowa ds. współpracy sił morskich regionu Morza Czarnego** — **BLACKSEAFOR** (Bułgaria, Gruzja, Rumunia, Rosja, Turcja i Ukraina) wnosi wkład we wzmacnianie wzajemnego zaufania i stabilności w regionie poprzez wzmocnioną współpracę i interoperacyjność sił morskich.
    - **Wspólnota Niezależnych Państw** — **CIS** (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Kazachstan, Republika Kirgiska, Republika Mołdowy, Rosja, Tadżykistan, Ukraina i Uzbekistan; Turkmenistan jest członkiem stowarzyszonym); celem CIS jest stworzenie wspólnej przestrzeni ekonomicznej w oparciu o zasady swobodnego przepływu towarów, usług, pracowników i kapitału.
    - **Unia Konfederacji Przedsiębiorców Regionów Morza Czarnego i Morza Kaspijskiego** — **UBCCE** (skupia organizacje branżowe i organizacje pracodawców sektora prywatnego z Albanii, Austrii, Azerbejdżanu, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Gruzji, Grecji, Iranu, Kazachstanu, Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Rumunii, Serbii i Turcji); jej cele obejmują promowanie przyjmowania strategii sprzyjających lepszemu funkcjonowaniu gospodarki rynkowej i stymulujących rozwój konkurencyjnego otoczenia wspierającego zrównoważony rozwój w regionach Morza Czarnego i Morza Kaspijskiego.
  - 1.2 Druga kategoria — fora nieposiadające formalnej struktury decyzyjnej.
    - **Forum Morza Czarnego na rzecz Partnerstwa i Dialogu** ⁽¹⁾ — **BS Forum** (Armenia, Azerbejdżan, Bułgaria, Gruzja, Grecja, Republika Mołdowy, Rumunia, Turcja, i Ukraina) jest platformą na rzecz współpracy i zaangażowania w wypracowanie nowej strategii regionalnej i wspólnej wizji.
    - **Zgromadzenie Parlamentarne UE — Sąsiedztwo-Wschód** — **EURO-NEST** W listopadzie 2007 r. Parlament Europejski postanowił stworzyć wspólne wielostronne forum, w którego skład weszły: Parlament Europejski i parlamenty Ukrainy, Republiki Mołdowy, Armenii, Gruzji i Azerbejdżanu oraz opowiadający się za demokracją obserwatorzy z Białorusi.
    - **Wspólnota Demokratycznego Wyboru** — **CDC** (członkowie: Estonia, Łotwa, Litwa, Gruzja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Republika Mołdowy, Rumunia, Rosja, Słowenia i Ukraina; uczestnicy: Azerbejdżan, Bułgaria, Czechy, Węgry i Polska; obserwatorzy: Stany Zjednoczone, Unia Europejska, Rada Europy i OBWE); jej celem jest osiągnięcie wyższych standardów zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie współpracy regionalnej, promowanie demokracji i ochronę praw człowieka.
    - **Sieć Organizacji Pozarządowych Morza Czarnego** — **BSNN** (stowarzyszenie 60 organizacji pozarządowych z Bułgarii, Gruzji, Rumunii, Rosji, Turcji i Ukrainy); jest organizacją społeczeństwa obywatelskiego, której cele obejmują ochronę środowiska, promowanie wartości demokratycznych i zapewnienie zrównoważonego rozwoju w regionie.
    - **Inicjatywa z Baku** ⁽²⁾ (partnerzy: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Iran, Kazachstan, Republika Kirgiska, Republika Mołdowy, Ukraina, Uzbekistan, Tadżykistan, Turcja, Turkmenistan; obserwator: Rosja; przedstawiciele Unii Europejskiej: Dyrekcja Generalna ds. Transportu i Energii, Dyrekcja Generalna ds. Stosunków Zewnętrznych, Biuro Współpracy EuropeAid); jej celem jest stopniowa integracja rynków energii regionów Morza Czarnego i Morza Kaspijskiego z rynkami Unii Europejskiej.

⁽¹⁾ Forum jest inicjatywą rumuńską.

⁽²⁾ Program realizowany w powiązaniu z programem współpracy INOGATE.

1.3 Trzecia kategoria — programy realizowane przede wszystkim przez Unię Europejską.

- **Międzynarodowy program przesyłu ropy naftowej i gazu ziemnego do Europy — INOGATE** (Bułgaria, Gruzja, Republika Mołdowy, Rumunia, Turcja, Ukraina i 15 innych państw) jest międzynarodowym programem współpracy wspierającym regionalną integrację systemów rurociągów i ułatwianie przesyłu ropy naftowej i gazu ziemnego.
- **Program „Korytarz transportowy Europa — Kaukaz — Azja” — Traceca** (Armenia, Azerbejdżan, Bułgaria, Gruzja, Republika Mołdowy, Kazachstan, Republika Kirgiska, Rumunia, Tadżykistan, Turcja, Ukraina, Uzbekistan, Turkmenistan); celem tego programu jest poprawa warunków wymiany handlowej i transportu w korytarzu Europa — Kaukaz — Azja.
- **Grupa zadaniowa „Dunaj — Morze Czarne” — DABLAS** (Bułgaria, Gruzja, Republika Mołdowy, Rumunia, Rosja, Turcja, Ukraina i dziewięć innych państw oraz Sekretariat Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Dunaju, Komisja Morza Czarnego, międzynarodowe instytucje finansowe i Komisja Europejska); jej celem jest koordynacja działań pomiędzy wszystkimi instrumentami finansowymi funkcjonującymi w regionie. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego uczestniczą w wykonywaniu różnych zadań realizowanych przez zespół zadaniowy DABLAS.

1.4 Czwarta kategoria — analizy i finansowanie inicjatyw politycznych.

- **Niemiecki Fundusz Marshalla — Trust na rzecz Współpracy Regionalnej w Regionie Morza Czarnego — BST** (działa w Bułgarii, Gruzji, Republice Mołdowy, Rumunii, Rosji, Turcji i na Ukrainie); jest partnerstwem publiczno-prywatnym, którego cele obejmują odbudowę zaufania i wzmocnienie instytucji publicznych, promowanie znaczenia udziału obywateli w procesie demokratycznym oraz wzmocnienie regionalnych i transgranicznych więzów w sektorach publicznym i prywatnym oraz w sektorze non-profit.
- **Międzynarodowe Centrum Badań Regionu Morza Czarnego — ICBSS** (Albania, Armenia, Azerbejdżan, Bułgaria, Gruzja, Grecja, Republika Mołdowy, Rumunia, Rosja, Serbia, Turcja i Ukraina); jest niezależnym ośrodkiem badawczo-szkoleniowym prowadzącym badania stosowane w zakresie różnych obszarów polityki w celu budowy zdolności i upowszechniania wiedzy o regionie Morza Czarnego. Ośrodek stowarzyszony jest z BSEC.
- **Inicjatywa na rzecz Zarządzania Kryzysowego (CMI)** jest organizacją nienastawioną na zysk, która realizuje inicjatywę pt. „Udział społeczeństwa obywatelskiego w europejskiej polityce sąsiedztwa — regionalne podejście do rozwiązywania konfliktów”. Celem inicjatywy jest utworzenie regionalnej sieci partnerskiej złożonej z czterech wiodących organizacji pozarządowych/ośrodków analitycznych z Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji i Republiki Mołdowy, aby wspierać dialog między przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i odpowiednimi rządami krajowymi.

ZAŁĄCZNIK II

Współpraca między eksem a Radami Społeczno-Gospodarczymi państw regionu Morza Czarnego

Rada Społeczno-Gospodarcza Bułgarii została utworzona w 2001 r. na mocy ustawy o radzie społeczno-gospodarczej. Rada jest organem doradczym. W jej skład wchodzi przewodniczący i 36 członków mianowanych na szczeblu krajowym przez organy zarządzające odpowiednich organizacji przedstawicielskich: 12 członków mianowanych jest przez organizacje pracodawców, kolejnych 12 przez organizacje pracownicze i robotnicze i dalszych 12 członków przez inne grupy zorganizowane, w tym dwóch niezależnych naukowców powoływanych jest przez Radę Ministrów. Rada wydaje oświadczenia na temat ustaw, programów i planów krajowych oraz aktów prawnych przyjmowanych przez Zgromadzenie Narodowe. Ponadto co roku publikuje raport podsumowujący minione wydarzenia gospodarcze i społeczne i analizuje politykę gospodarczą i społeczną.

Rada Społeczno-Gospodarcza Grecji (OKE) została utworzona na mocy ustawy 2232/1994. Jest trójstronną organizacją reprezentującą interesy pracodawców, pracowników i innych zainteresowanych podmiotów — rolników, przedstawicieli wolnych zawodów, samorządów lokalnych i konsumentów. W skład OKE wchodzi przewodniczący i 48 członków tworzących trzy grupy o tej samej liczbie członków. Celem OKE jest wspieranie dialogu społecznego poprzez formułowanie wspólnych stanowisk w kwestiach będących przedmiotem ogólnego zainteresowania lub mających szczególne znaczenie dla konkretnych grup.

Rada Społeczno-Gospodarcza Rumunii (CES) określona jest w konstytucji rumuńskiej (znowelizowanej w 2003 r.) jako organ doradczy parlamentu i rządu w zakresie zdefiniowanym przez ustawę o organizacji i funkcjonowaniu rad społeczno-gospodarczych. Składa się z 45 członków — 15 z nich mianuje na szczeblu krajowym konfederacja pracodawców, dalszych 15 członków konfederacja związków zawodowych, również na szczeblu krajowym, a kolejnych 15 członków powoływanych jest przez rząd. Zadaniem CES-u jako organu doradczego jest opracowywanie strategii oraz polityk gospodarczych i społecznych oraz pełnienie roli arbitra w przypadku konfliktu między partnerami społecznymi.

Izba Społeczna Federacji Rosyjskiej została utworzona na podstawie ustawy federalnej nr 32 z 4 kwietnia 2005 r. Składa się ze 126 członków — 42 mianowanych jest przez prezydenta Rosji. Członkowie zatwierdzeni przez prezydenta Rosji wybierają z kolei 42 kolejnych członków spośród organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających na szczeblu krajowym. W dalszej kolejności 84 zatwierdzonych członków wybiera pozostałych 42 członków z listy regionalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Członkowie pracują w 18 komisjach oraz w grupach roboczych z udziałem ekspertów zewnętrznych. Izba wykonuje ekspertyzy dotyczące projektów nowych aktów prawnych, dokonuje przeglądu istniejącego prawodawstwa i publikuje własne raporty.

Trójstronna Krajowa Rada Społeczno-Gospodarcza Ukrainy (NTSEC) została utworzona na mocy dekretu prezydenckiego w 2005 r. i pełni wobec prezydenta Ukrainy rolę organu doradczego. Składa się z 66 członków — 22 z nich reprezentuje różne zawody i organizacje zawodowe, 22 organizacje pracodawców i pozostałych 22 reprezentuje Gabinet Ministrów Ukrainy na szczeblu wiceministrów. MOP wspiera NTSEC w rozwijaniu obywatelskiego i społecznego dialogu na szczeblu krajowym.

Wspólny Komitet Konsultacyjny UE-Turcja składa się z 18 członków EKES-u oraz 18 członków reprezentujących zorganizowane społeczeństwo obywatelskie Turcji. Spotyka się dwa razy w roku (raz w Brukseli i raz w Turcji) w celu przedyskutowania różnych zagadnień będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, istotnych z punktu widzenia społeczeństwa obywatelskiego. Głównym celem jest zapewnienie zaangażowania zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w proces negocjacji w sprawie przystąpienia do UE: monitorowanie negocjacji dotyczących otwartych rozdziałów, analizowanie gospodarczych i społecznych konsekwencji wdrażania dorobku prawnego Wspólnoty, spotkanie się z władzami unijnymi i tureckimi i formułowanie zaleceń.
